

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Rzeszowie

LRZ.410.18.3.2023

Pani
Krystyna Sołek
Podkarpacki Wojewódzki
Inspektor Ochrony Środowiska

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
w Rzeszowie
ul. Langiewicza 26, 35-101 Rzeszów

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/041 – Realizacja działań na rzecz osiągnięcia dobrego stanu wód w Polsce

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie ¹ ul. Langiewicza 26, 35-101 Rzeszów.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Krystyna Solec, Podkarpacki Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska ² , od 11 kwietnia 2016 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Prowadzenie działań na rzecz utrzymania dobrego stanu wód lub jego poprawy, w tym osiągnięcia celów środowiskowych dla wód. 2. Monitoring wód zagrożonych niespełnieniem określonych dla nich celów środowiskowych.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do dnia zakończenia kontroli, tj. do 18 września 2023 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie.
Kontrolerzy	1. Cezary Paciura, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/151/2023 z 3 sierpnia 2023 r. 2. Sabina Tratkiewicz, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/152/2023 z 3 sierpnia 2023 r. (akta kontroli tom I str. 1-3)

¹ Dalej: WIOŚ lub Inspektorat.

² Dalej: Wojewódzki Inspektor.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli⁵, WIOŚ w latach 2018 – 2023 (do 18 września), prawidłowo prowadził działania na rzecz utrzymania dobrego stanu wód lub jego poprawy, w tym osiągnięcia celów środowiskowych dla wód oraz prawidłowo zaplanował i realizował, w 2018 r., monitoring wód zagrożonych niespełnieniem określonych dla nich celów środowiskowych.

Zgodnie z art. 12 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska⁶, WIOŚ realizował kontrole przestrzegania decyzji ustalających warunki korzystania ze środowiska oraz przestrzegania zakresu, częstotliwości i sposobu prowadzenia pomiarów wielkości emisji i jej wpływu na stan środowiska.

Systematycznie, co najmniej raz na trzy lata, zgodnie z aktualizacją Programu wodno – środowiskowego kraju na lata 2016 – 2021⁷, przeprowadzał kontrole przestrzegania warunków odprowadzania do wód ścieków z oczyszczalni komunalnych i przemysłowych, co potwierdziło szczegółowe badanie odprowadzania ścieków przez oczyszczalnie do dziewięciu jednolitych częściach wód powierzchniowych⁸.

W przypadkach znaczącego naruszenia warunków pozwolenia wodnoprawnego lub pozwolenia zintegrowanego WIOŚ informował dyrektorów zarządów zlewni Wód Polskich o wydanych decyzjach w sprawie kontrolowanych oczyszczalni ścieków, w tym, na które składano skargi i wnioski o interwencje.

WIOŚ rozpoczął realizację działań wskazanych w aktualizacji PWSK w terminie trzech lat od dnia ogłoszenia Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły⁹ i Dniestru¹⁰.

W latach 2018 – 2022 WIOŚ nie planował i nie prowadził kontroli realizacji przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta, obowiązków wynikających z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, w tym w zakresie dotyczącym gospodarowania nieczystościami ciekłymi na terenie gminy, pomimo obowiązku wynikającego z art. 2 ust. 1 pkt 1a uioś.

WIOŚ nie wykorzystywał wyników pomiarów własnych i zleconych Głównemu Inspektorowi Ochrony Środowiska¹¹ bezpośrednio do stwierdzania przekroczenia, określonych w pozwoleniu wodnoprawnym albo pozwoleniu zintegrowanym, warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi i wymierzania opłaty podwyższonej.

Wyniki te stanowiły jednak podstawę do podejmowania działań pokontrolnych, w tym kierowania wystąpień do organów rządowych i samorządowych oraz organów właściwych do zastosowania uprawnienia przeprowadzenia przeglądu udzielonego pozwolenia lub cofnięcia pozwolenia wodnoprawnego. Wyniki pomiarów stanowiły także podstawę do udokumentowania niewłaściwej pracy urzędów oczyszczających w postępowaniach administracyjnych.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Zwana również: NIK.

⁶ Dz. U. z 2023 r. poz. 824, dalej: uioś.

⁷ Dalej: aktualizacja PWSK.

⁸ Dalej: JCWP.

⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. poz. 1911, ze zm.), dalej: Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły.

¹⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Dniestru (Dz. U. poz. 1917), dalej: Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Dniestru.

¹¹ Dalej: GIOŚ.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej¹² kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Prowadzenie działań na rzecz utrzymania dobrego stanu wód lub jego poprawy, w tym osiągnięcia celów środowiskowych dla wód.

Opis stanu faktycznego

1.1. W aktualizacji PWŚK dla WIOŚ przypisane zostały do realizacji podstawowe działania ciągłe:

- kontrole w zakresie oczyszczania ścieków przez przedsiębiorstwa z częstotliwością raz na 3 lata oraz
- realizacja programu mającego na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych, w tym kontrole rolniczych źródeł zanieczyszczenia i realizacji przez prowadzących działalność rolniczą na OSN¹³ obowiązków określonych w programie oraz prowadzenie monitoringu i dokumentowanie realizacji programu i jego efektów.

Jako działania uzupełniające wskazano:

- kontrole rolniczego gospodarowania przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorstwa z częstotliwością raz w roku oraz
- identyfikację występowania przyczyn pojedynczych stwierdzonych zanieczyszczeń środowiska przyrodniczego, tj. inspekcje w podmiotach, które odmówiły udostępnienia informacji o ilości wytwarzanych ścieków i odpadów.

Zgodnie z obowiązującym regulaminem organizacyjnymi WIOŚ, zadania z zakresu realizacji kontroli przestrzegania decyzji ustalających warunki korzystania ze środowiska oraz przestrzegania zakresu, częstotliwości i sposobu prowadzenia pomiarów wielkości emisji i jej wpływu na stan środowiska, pozostawały we właściwości Wydziału Inspekcji oraz Działu Inspekcji delegatury WIOŚ: w Jaśle, Przemyślu i Tarnobrzegu.

Szczegółowe zadania w tym zakresie przypisano pracownikom WIOŚ w zakresach obowiązków.

(akta kontroli tom I str. 4-118)

W latach 2018 – 2023 (do 31 lipca) WIOŚ realizował zadania na podstawie rocznych planów pracy. Plany pracy, w tym plany kontroli, WIOŚ przygotowywał m.in. na podstawie ogólnych kierunków działania Inspekcji Ochrony Środowiska¹⁴ w latach 2016 – 2020 i 2021 – 2025 (z perspektywą do 2030 r.) oraz Wytycznych do planowania działalności Inspekcji Ochrony Środowiska¹⁵, opracowanych przez GIOŚ. W Wytycznych do planowania GIOŚ określił priorytety działań, cykle kontrolne i ogólnopolskie cele kontroli.

Zgodnie z Wytycznymi do planowania, wśród celów¹⁶ kontroli, w latach 2018 – 2020, znalazły się m.in.:

¹² Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹³ Obszary szczególnie narażone na zanieczyszczenie azotanami ze źródeł rolniczych.

¹⁴ Dalej: IOS.

¹⁵ Dalej: Wytyczne do planowania.

¹⁶ W 2018 r. dla WIOŚ przypisano łącznie 42 ogólnopolskie cele kontroli i dwa cykle kontrolne; w 2019 r. – 53 cele, z obowiązkiem uwzględnienia w planie kontroli wszystkich celów kontroli z zakresu realizacji zadań określonych w Krajowym Planie Gospodarki Odpadami 2022 oraz dwa cykle kontrolne; w 2020 r. – 46 celów i pięć cykli kontrolnych; w 2021 r. – 56 celów i trzy cykle kontrolne; w 2022 r. – 58 celów kontroli oraz

- kontrole przestrzegania warunków korzystania ze środowiska w zakresie ilości pobieranej wody oraz ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi określonych w pozwoleniach wodnoprawnych i pozwoleniach zintegrowanych oraz przepisach ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne¹⁷ ;

natomiast w latach 2021 – 2023 kontrole przestrzegania:

- warunków dotyczących ilości pobieranej wody, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych oraz pozwoleniach zintegrowanych;
- warunków dotyczących ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych oraz pozwoleniach zintegrowanych;
- przepisów dotyczących wprowadzania do urządzeń kanalizacyjnych będących własnością innych podmiotów, ścieków przemysłowych zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego.

W latach 2018 – 2019 GIOŚ, w Wytycznych do planowania, jako kontynuację z roku 2017, przyjął cykl odnoszący się do kontroli przestrzegania przez gminy przepisów ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach¹⁸.

W 2023 r. GIOŚ wskazał cel dot. kontroli realizacji przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta, obowiązków wynikających z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach¹⁹, w zakresie dotyczącym gospodarowania nieczystościami ciekłymi na terenie gminy.

W latach 2020 – 2022 GIOŚ nie ujmował w Wytycznych do planowania kontroli realizacji przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta, obowiązków wynikających z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, w tym w zakresie gospodarowania nieczystościami ciekłymi na terenie gminy.

Według Wytycznych do planowania GIOŚ nie wymagał uwzględnienia wszystkich celów kontroli w planie kontroli WIOŚ.

(akta kontroli tom I str. 119-259)

W okresie objętym kontrolą WIOŚ sporządzał plany kontroli z wykorzystaniem Informatycznego Systemu Kontroli²⁰, który określał zasady planowania kontroli w oparciu o ustalone krajowe lub wspólnotowe priorytety, cele i cykle kontrolne, a także przyjętą kategoryzację zakładów²¹, uwzględniającą stopień oddziaływania na środowisko (ryzyko) prowadzonej działalności.

W badanym okresie WIOŚ do kontroli wybrał wszystkie zakłady z I kategorii ryzyka oraz zakłady z II kategorii ryzyka, w których kontrole były wykonane rzadziej niż raz na trzy lata. Plany kontroli uzupełniono również o zakłady, w których było uzasadnione prawdopodobieństwo stwierdzenia istotnych naruszeń oraz, na które wpłynęły skargi i wnioski o podjęcie interwencji z zakresu ochrony środowiska.

Zgodnie z wymogami art. 5a uioś, WIOŚ planował również kontrole instalacji wymagających posiadania pozwolenia zintegrowanego.

(akta kontroli tom I str. 260-794)

przewidziano kontynuację dwóch cykli kontrolnych z 2021 r. i przeprowadzenie jednego nowego cyklu z obszaru gospodarowania odpadami; w 2023 r. – 59 celów kontroli i cztery nowe cykle kontrolne.

¹⁷ Dz. U. z 2023 r. poz. 1478, dalej: upw.

¹⁸ Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. z 2019 r. poz. 2010).

¹⁹ Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. z 2022 r. poz. 2519), dalej: ucpq.

²⁰ Dalej: ISK.

²¹ Zakłady I kategorii – kontrola co roku, II kategorii – nie rzadziej niż raz na trzy lata, III kategorii – co cztery lata, IV kategorii – co pięć lat lub rzadziej oraz V kategorii – nie muszą być umieszczane w planach kontroli.

W kontroli stwierdzono, iż system ISK nie zapewniał WIOŚ dostępu do wykazu Jednolitych Części Wód²² przynależnych do obszaru jego działania. Dlatego w toku kontroli, tj. 8 września 2023 r. WIOŚ wystąpił do GIOŚ (administratora systemu) z wnioskiem o dodanie do ISK wykazu JCW, w tym obszarów JCWP, co umożliwi filtrowanie po tych parametrach danych zawartych w ISK.

Wojewódzki Inspektor wyjaśniła, że WIOŚ posiada bazę danych w formacie Excel, zawierającą wykaz wszystkich oczyszczalni ścieków komunalnych i oczyszczalni ścieków przemysłowych z przypisanymi JCWP do każdej oczyszczalni, dostępny dla wszystkich osób zajmujących się sporządzaniem planów kontroli na kolejne lata.

(akta kontroli tom II str. 599-605)

W latach 2018 – 2023 WIOŚ przyjął cele ogólnopolskie i cykle kontrolne wskazane w Wytycznych do planowania²³ oraz wyznaczył sześć celów wojewódzkich: jeden²⁴ w 2018 r., dwa²⁵ w 2020 r. oraz po jednym celu²⁶ w latach 2021 – 2023.

Wśród zaplanowanych działań WIOŚ uwzględnił kontrole przestrzegania:

- warunków dotyczących ilości pobieranej wody, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych oraz pozwoleniach zintegrowanych – łącznie zaplanowano 116 kontroli (21 w 2018 r., 10 w 2019 r., 9 w 2020 r., 18 w 2021 r., 7 w 2022 r. i 51 w 2023 r.);
- warunków dotyczących ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych oraz pozwoleniach zintegrowanych – łącznie zaplanowano 577 kontroli (133 w 2018 r., 49 w 2019 r., 93 w 2020 r., 114 w 2021 r., 87 w 2022 i 101 w 2023 r.);
- przepisów dotyczących wprowadzania do urządzeń kanalizacyjnych będących własnością innych podmiotów, ścieków przemysłowych zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego – łącznie zaplanowano 57 kontroli (11 w 2018 r., 8 w 2019 r., 6 w 2020 r., 12 w 2021 r., 14 w 2022 i 6 w 2023 r.).

W latach 2018 – 2019, w ramach realizacji cyklu kontrolnego, WIOŚ zaplanował kontrole przestrzegania przez gminy przepisów ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w 16 gminach z terenu województwa podkarpackiego w każdym roku.

W planie kontroli na 2023 r. WIOŚ uwzględnił również 11 kontroli dotyczących realizacji przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta, obowiązków wynikających z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, w zakresie dotyczącym gospodarowania nieczystościami ciekłymi na terenie gminy.

W latach 2020 – 2022 WIOŚ nie planował kontroli realizacji przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta, obowiązków wynikających z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

(akta kontroli tom I str. 260-794, tom II str. 433-438, 573-576)

²² Dalej: JCW.

²³ W planie kontroli na 2019 r. WIOŚ nie zaplanował kontroli z celu: 12. Kontrola instalacji do przetwarzania zużytych baterii i zużytych akumulatorów. i z celu 19. Kontrola zakładów, w których występują urządzenia o zawartości oleju zawierającego PCB powyżej 5 dm³ oraz o stężeniu PCB powyżej 50 ppm., ze względu na brak takich instalacji i zakładów na terenie województwa podkarpackiego.

²⁴ Sprawdzenie realizacji harmonogramów stanowiących podstawę do odroczenia kar pieniężnych i dotrzymywania ustalonych terminów usunięcia naruszenia.

²⁵ Kontrola w zakresie gospodarki odpadami oraz Kontrola spełniania wymagań ochrony środowiska przez obiekty budowlane i urządzenia techniczne przeznaczone do prowadzenia działalności wymagającej uzyskania pozwolenia lub koncesji (produkcja alkoholu, wyrobów tytoniowych, materiałów wybuchowych, broni, amunicji, technologii o przeznaczeniu policyjnym lub wojskowym).

²⁶ Kontrola spełniania wymagań ochrony środowiska przez obiekty budowlane i urządzenia techniczne przeznaczone do prowadzenia działalności wymagającej uzyskania pozwolenia lub koncesji (produkcja alkoholu, wyrobów tytoniowych, materiałów wybuchowych, broni, amunicji, technologii o przeznaczeniu policyjnym lub wojskowym).

W latach 2018 – 2022 WIOŚ zrealizował wszystkie zaplanowane kontrole, z tego:

- 65 dot. przestrzegania warunków ilości pobieranej wody, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych oraz pozwoleniach zintegrowanych;
- 476 dot. przestrzegania warunków ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych oraz pozwoleniach zintegrowanych oraz
- 51 dot. przestrzegania przepisów dotyczących wprowadzania do urządzeń kanalizacyjnych będących własnością innych podmiotów, ścieków przemysłowych zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego.

W 2023 r. (do 1 lipca), WIOŚ zrealizował odpowiednio 30, 56, 5 kontroli w ww. zakresach oraz 5 kontroli dotyczących realizacji przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta, obowiązków wynikających z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, w zakresie dotyczącym gospodarowania nieczystościami ciekłymi na terenie gminy.

Poza kontrolami planowymi WIOŚ przeprowadził również 231 kontroli pozaplanowych, z tego:

- 37 dot. przestrzegania warunków ilości pobieranej wody, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych oraz pozwoleniach zintegrowanych (6 w 2018 r., 4 w 2019 r., 3 w 2020 r., 9 w 2021 r., 7 w 2022 i 8 w 2023 r. – do 1 lipca);
- 164 dot. przestrzegania warunków ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych oraz pozwoleniach zintegrowanych (16 w 2018 r., 16 w 2019 r., 34 w 2020 r., 24 w 2021 r., 52 w 2022 i 22 w 2023 r. – do 1 lipca);
- 28 dot. przestrzegania przepisów wprowadzania do urządzeń kanalizacyjnych będących własnością innych podmiotów, ścieków przemysłowych zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego (1 w 2018 r., 9 w 2020 r., 9 w 2021 r., 8 w 2022 r. i 1 w 2023 r. – do 1 lipca);
- 2 kontrole w 2023 r. (do 1 lipca) dot. realizacji przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta, obowiązków wynikających z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, w zakresie dotyczącym gospodarowania nieczystościami ciekłymi na terenie gminy.

W 2018 r. w ramach realizacji cyklu kontrolnego, ustalonego przez GIOŚ, WIOŚ przeprowadził 44 kontrole (36 planowych i osiem pozaplanowych), a w 2019 r. – 66 kontroli (52 planowe i 14 pozaplanowych) przestrzegania przepisów ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w 16 gminach.

(akta kontroli tom II str. 433-438)

W latach 2018 – 2023 (do 31 lipca) WIOŚ nie planował kontroli gospodarki wodno – ściekowej, w sytuacji gdy brak było pozwolenia wodnoprawnego. Jednak w trakcie prowadzonych kontroli WIOŚ stwierdził osiem²⁷ przypadków braku aktualnego pozwolenia wodnoprawnego na korzystanie z wód.

W wyniku tych kontroli:

²⁷ DEL-PRZEMY 21/2018, DEL-JASLO 88/2020, DEL-JASLO 112/2021, DEL-PRZEMY 219/2021, DEL-PRZEMY 179/2021, DEL-PRZEMY 104/2021, DEL-PRZEMY 93/2021, DEL-TARNOB 133/2023.

- w siedmiu przypadkach²⁸ WIOŚ wystosował wystąpienia pokontrolne do Wód Polskich, Burmistrza Brzozowa oraz Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Brzozowie;
- w trzech²⁹ przypadkach do podmiotu kontrolowanego skierował zarządzenie pokontrolne zobowiązujące do podjęcia działań w zakresie wyeliminowania stwierdzonych nieprawidłowości;
- w jednym przypadku³⁰ wszczął postępowanie w sprawie wstrzymania pracy oczyszczalni i wydał decyzję o wstrzymaniu eksploatacji oczyszczalni z terminem bezpiecznym dla środowiska;
- w jednym przypadku³¹ WIOŚ złożył do organu ścigania zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

(akta kontroli tom II str. 433-438, 557-562, 599-604)

Wojewódzki Inspektor wyjaśniła, że WIOŚ planuje i wykonuje kontrole na podstawie Wytycznych przekazanych przez GIOŚ oraz zgodnie z zatwierdzonymi przez GIOŚ celami kontroli. W latach 2018 – 2023 nie został ustalony cel kontroli podmiotów, które nie posiadały pozwoleń wodnoprawnych na korzystanie z wód.

Na podstawie art. 335 ust. 5 pkt 1 i 2 w zw. z art. 334 pkt 2, 3 oraz 6 upw, IOŚ wykonuje kontrole gospodarowania wodami w zakresie przestrzegania warunków ustalonych w decyzjach lub pozwoleniach zintegrowanych oraz stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu.

WIOŚ prowadzi wykaz instalacji, które podlegają obowiązkowi uzyskania pozwolenia zintegrowanego, ale IOŚ nie ma ustawowego obowiązku sporządzania oraz bieżącej aktualizacji rejestru pozwoleń wodnoprawnych. Zadania w zakresie prowadzenia systemu informacyjnego, na podstawie art. 240 ust. 2 pkt.11 upw, wykonuje Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej.

Zgodnie z art. 329 ww. ustawy, w systemie informacyjnym gospodarowania wodami gromadzone i aktualizowane są m.in. dane dotyczące:

- wielkości zrzutów ścieków do wód lub do ziemi według wartości rzeczywistych i informacji ze zgód wodnoprawnych;
- lokalizacji źródeł zanieczyszczeń punktowych i obszarowych wraz z ich charakterystyką, w tym lokalizacją punktów zrzutu ścieków z podaniem współrzędnych;
- pozwoleń i ocen wodnoprawnych oraz pozwoleń zintegrowanych wydawanych na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska³² w zakresie poboru wód powierzchniowych lub wód podziemnych oraz wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi;
- ilości i rodzaju substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego określonych w pozwoleniach.

ISK, wspomagający WIOŚ w procesie planowania kontroli, zawiera dane dotyczące nazwy zakładu prowadzącego instalację do oczyszczania i odprowadzania ścieków lub poboru wody, wielkości i rodzaju instalacji, obowiązku prowadzenia pomiarów oraz prezentacji wyników tych pomiarów. Dane te wykorzystywane są w procesie planowania kontroli, jak również stanowią podstawę do wykonywania corocznej kontroli dokumentacyjnej przestrzegania wymagań przez dany podmiot.

²⁸ DEL-PRZEMY 21/2018, DEL-PRZEMY 179/2021, DEL-PRZEMY 104/2021, DEL-PRZEMY 93/2021, DEL-PRZEMY 219/2021, DEL-TARNOB 133/2023, DEL-JASLO 88/2020.

²⁹ DEL-JASLO 112/2021, DEL-PRZEMY 219/2021, DEL-TARNOB 133/2023.

³⁰ DEL-JASLO 88/2020.

³¹ DEL-JASLO 112/2021.

³² Dz.U. z 2022 r. poz. 2556; dalej: ustawa Prawo ochrony środowiska.

W latach 2018 – 2022 WIOŚ nie planował kontroli realizacji przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta, obowiązków wynikających z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, w zakresie dotyczącym gospodarowania nieczystościami ciekłymi na terenie gminy, ponieważ, jak wyjaśniła Wojewódzki Inspektor, taki cel nie był ujęty w Wytycznych do planowania. W 2018 r., w ramach cyklu: Kontrola przestrzegania przepisów o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, WIOŚ przeprowadził kontrolę planową sprawdzającą obszar zlewni JCWP Płowiecki o kodzie RW200012223189, w Gminie Miejskiej Sanok, w zakresie wypełniania przez burmistrza zadań określonych w ustawie o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, dot. sposobu pozbywania się nieczystości ciekłych z tego obszaru.

Dodatkowo, w związku ze zwiększającą się liczbą wniosków o podjęcie działań w sprawie niewłaściwego pozbywania się nieczystości ciekłych poprzez ich nielegalne odprowadzenie do wód powierzchniowych, WIOŚ, we wrześniu 2022 r., wystosował do wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, z terenu województwa podkarpackiego, pismo przypominające o obowiązkach wynikających z art. 379 ust. 1 ustawy Prawo ochrony środowiska oraz art. 3 ust. 1 i 2 oraz art. 6 ust. 5aa ucp. Cel dot. kontroli realizacji przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta, obowiązków wynikających z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, w zakresie dotyczącym gospodarowania nieczystościami ciekłymi na terenie gminy, GIOŚ wprowadził dopiero w Wytycznych do planowania na 2023 r., które WIOŚ ujął w planie kontroli na 2023 r. (11 kontroli), z czego, do 1 lipca, zrealizował pięć kontroli.

(akta kontroli tom I str. 234-259, 697-794, tom II str. 433-438, 557-562)

Na podstawie losowo wybranych 15 postępowań kontrolnych³³ (11 planowych, 4 pozaplanowych), dotyczących gospodarki wodno – ściekowej, przeprowadzonych i zakończonych przez WIOŚ w latach 2018 – 2023 (do 1 lipca) ustalono, że wyniki wszystkich kontroli zostały udokumentowane w protokołach kontroli.

W toku kontroli stwierdzono naruszenia w zakresie gospodarki wodno – ściekowej, które dotyczyły m.in.

- w trzech przypadkach, braku uregulowania stanu formalnoprawnego w zakresie: wprowadzania do urządzeń kanalizacyjnych ścieków przemysłowych zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego³⁴; wprowadzania ścieków do wód powierzchniowych, odprowadzania do wód zebranych – wód opadowych i roztopowych, poboru wód podziemnych³⁵; wprowadzania ścieków do kanalizacji innego podmiotu³⁶;
- w trzech przypadkach, nieprzeprowadzenia pomiarów ilości pobieranej wody powierzchniowej oraz pomiarów ilości i jakości odprowadzanych ścieków z odpowiednią częstotliwością³⁷;
- w trzech przypadkach, naruszenia warunków pozwoleń wodnoprawnych: w zakresie utrzymania w nienależytym stanie otoczenia wylotu kolektora,

³³ DEL-TARNOB 161/2018, WIOS-RZESZ 225/2018, DEL-PRZEMY 185/2019, WIOS-RZESZ 22/2019, DEL-JASLO 4/2020, DEL-PRZEMY 154/2020, DEL-TARNOB 122/2020, WIOS-RZESZ 81/2020, DEL-JASLO 191/2021, DEL-JASLO 165/2022, DEL-JASLO 98/2022, DEL-JASLO 198/2022, DEL-JASLO 123/2023, DEL-PRZEMY 11/2023, DEL-TARNOB 148/2023.

³⁴ DEL-JASLO 198/2022.

³⁵ DEL-JASLO 4/2020.

³⁶ DEL-TARNOB 161/2018.

³⁷ DEL-PRZEMY 185/2019, DEL-JASLO 4/2020, WIOS-RZESZ 81/2020.

braku wykonania umocnienia skarpy brzegowej³⁸ oraz przekroczenia dopuszczalnej wartości wskaźników ścieków przemysłowych³⁹;

- w dwóch przypadkach, nieterminowego przekazywanie do WIOŚ wyników prowadzonych pomiarów ilości pobieranych wód podziemnych oraz ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi⁴⁰;
a także po jednym przypadku:
 - nieprawidłowej eksploatacji urządzeń oczyszczających ścieki⁴¹;
 - braku poinformowania WIOŚ oraz Wód Polskich o zaistnieniu awarii urządzeń istotnych dla realizacji pozwolenia wodnoprawnego, mogącej wpłynąć na zanieczyszczenie odprowadzanych ścieków objętych pozwoleniem wodnoprawnym⁴²;
 - wykorzystywania do pomiarów ilości pobranej wody przyrządu bez prawnej kontroli metrologicznej⁴³;
 - nierzetelnego prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków oraz braku kontroli wywiązywania się przez właścicieli z obowiązków prawidłowego zagospodarowania nieczystości ciekłych⁴⁴.

W wyniku 12 postępowań WIOŚ skierował do podmiotów kontrolowanych zarządzenia pokontrolne. W trzech przypadkach⁴⁵ zarządzeń nie sporządzono, ponieważ stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły naruszenia warunków pozwolenia zintegrowanego, w związku z czym działania WIOŚ polegały na skierowaniu wystąpienia do organu wydającego pozwolenie zintegrowane.

W wyniku pięciu kontroli, WIOŚ wszczął postępowania administracyjne w sprawach:

- wymierzenia administracyjnej kary pieniężnej za przekroczenie stanu odprowadzonych w ścieków⁴⁶;
- wstrzymania użytkowania istniejącej oczyszczalni ścieków⁴⁷;
- wydania zaświadczenia, że obiekty budowlane i urządzenia techniczne spełniają wymagania określone w przepisach o ochronie środowiska⁴⁸;
- usunięcia nieprawidłowości stwierdzonej podczas kontroli⁴⁹;
- ustalenia opłaty podwyższonej za korzystanie z usługi wodnej, polegającej na poborze wód podziemnych z ujęcia z przekroczeniem warunków określonych w pozwoleniu wodnoprawnym⁵⁰.

WIOŚ ujawnił osiem nieprawidłowości, w tym pięć z zakresu gospodarki wodno – ściekowej⁵¹, które zgodnie z obowiązującymi przepisami stanowiły wykroczenia. We wszystkich przypadkach z zakresu gospodarki wodno – ściekowej inspektorzy WIOŚ zastosowali sankcje – karę grzywny w drodze mandatu karnego (na łączną kwotę 1000 zł) i/lub pouczenie.

³⁸ DEL-JASLO 191/2021, DEL-JASLO 4/2020.

³⁹ WIOS-RZESZ 225/2018.

⁴⁰ WIOS-RZESZ 22/2019, DEL-PRZEMY 154/2020.

⁴¹ DEL-JASLO 4/2020.

⁴² DEL-JASLO 98/2022.

⁴³ DEL-JASLO 4/2020.

⁴⁴ DEL-JASLO 123/2023.

⁴⁵ DEL-TARNOB 161/2018, DEL-PRZEMY 11/2023, DEL-TARNOB 148/2023.

⁴⁶ WIOS-RZESZ 225/2018.

⁴⁷ DEL-JASLO 4/2020.

⁴⁸ WIOS-RZESZ 81/2020.

⁴⁹ DEL-JASLO 165/2022.

⁵⁰ DEL-PRZEMY 11/2023.

⁵¹ DEL-JASLO 165/2022, DEL-JASLO 98/2022, DEL-JASLO 198/2022, DEL-PRZEMY 11/2023, DEL-TARNOB 148/2023.

W dwóch przypadkach⁵² odpowiedź podmiotu kontrolowanego na zarządzenie pokontrolne nie została udzielona w terminie, w związku z czym WIOŚ wystosował monity do zarządzeń, po których podmioty kontrolowane poinformowały o realizacji zarządzeń. W jednym przypadku⁵³, mimo przekroczenia terminu na udzielenie odpowiedzi na zarządzenie pokontrolne przez podmiot kontrolowany, WIOŚ nie wystosował monitu.

Wojewódzki Inspektor wyjaśniła, że w przedmiotowym postępowaniu „nie wystosowano monitu z uwagi na krótki odstęp czasu pomiędzy wyznaczonym terminem odpowiedzi, a datą wpływu odpowiedzi na zarządzenie. Spółka poinformowała o sposobie realizacji zarządzenia pokontrolnego, co zostało sprawdzone podczas kontroli przeprowadzonej w następnym roku”.

W 11 przypadkach sposób realizacji zarządzeń pokontrolnych został sprawdzony przez WIOŚ w kontrolach.

W jednym przypadku⁵⁴ kontrola pozaplanowa interwencyjna przeprowadzona została w maju 2023 r., a działania naprawcze zostały podjęte przez podmiot kontrolowany już na etapie trwania kontroli.

Wojewódzki Inspektor wyjaśniła, że „jeżeli nie ma możliwości dokładnej weryfikacji przesłanej przed podmiot informacji (odpowiedzi na zarządzenie), bądź nasuwa ona wątpliwości, lub jeżeli kontrola wykazała dużą ilość nieprawidłowości - wówczas Zakład zostaje ujęty w przyszłorocznym planie kontroli. W sytuacji jeżeli przesłana informacja nie budzi zastrzeżeń, wówczas sposób realizacji zarządzenia pokontrolnego sprawdzany jest podczas kolejnej kontroli WIOŚ”.

W 12 przypadkach WIOŚ przekazał informacje o wynikach kontroli organom wydającym pozwolenie na korzystanie ze środowiska, w tym pozwolenie wodnoprawne oraz innym właściwym organom, w terminie od dwóch do 35 dni od zakończenia postępowania kontrolnego (łącznie 26 wystąpień, w tym dziewięć do Wód Polskich).

(akta kontroli tom II str. 554-556, 563-572, 659-661)

1.2. Według danych WIOŚ, na terenie województwa podkarpackiego, w latach 2018 – 2023, funkcjonowało łącznie 363 oczyszczalni ścieków komunalnych oraz oczyszczalni ścieków przemysłowych odprowadzających ścieki do wód, których eksploatacja wymagała uzyskania pozwolenia wodnoprawnego lub pozwolenia zintegrowanego (348 w 2018 r., 352 w 2019 r., 357 w 2020 r., 355 w 2021 r., 354 w 2022 r.⁵⁵ i 355 w 2023 r. (stan na 31 lipca)).

(akta kontroli tom II str. 439-552)

W latach 2018 – 2023 WIOŚ zaplanował łącznie 577 kontroli oczyszczalni ścieków komunalnych oraz oczyszczalni ścieków przemysłowych z tego: 133 w 2018 r., 49 w 2019 r., 93 w 2020 r., 114 w 2021 r., 87 w 2022 r. oraz 101 w 2023 r.

W okresie od 2018 r. do 2022 r. WIOŚ zrealizował wszystkie zaplanowane kontrole. Do 1 lipca 2023 WIOŚ przeprowadził 56 ze 101 zaplanowanych kontroli.

(akta kontroli tom II str. 599-604)

⁵² DEL-JASLO 165/2022, DEL-JASLO 198/2022.

⁵³ WIOS-RZESZ 81/2020.

⁵⁴ DEL-JASLO 123/2023.

⁵⁵ Stan na dzień 31 grudnia danego roku.

Analizie poddano przeprowadzone przez WIOŚ kontrole dot. warunków odprowadzania ścieków, zawartych w pozwoleniach wodnoprawnych oraz pozwoleniach zintegrowanych, z oczyszczalni komunalnych i przemysłowych odprowadzających ścieki do 14 JCWP⁵⁶, którym w aktualizacji PWŚK przyporządkowano działanie dotyczące prowadzenia kontroli przedsiębiorstw w zakresie oczyszczania ścieków, z częstotliwością co najmniej raz na trzy lata tj.: RW2000122187729 Rzeka; RW200012223189 Płowiecki; RW20001222629 Morwawa; RW200014218899 Brzeźnica od Dopł. z Łączek Kucharskich do ujścia; RW200016226756 Mikośka; RW200017217449 Upust; RW200017217469 Zgórska Rzeka; RW2000172196369 Koniecpółka; RW200017219829 Łęg do Turka; RW20001722669 Mrowla; RW20001722929 Barcówka; RW200019219899 Łęg od Murynia do ujścia; RW20006218872 Dopływ z Wiktorca; RW2000726614591 Sołokija od źródeł do granic RP.

W wyniku przeprowadzonej analizy stwierdzono, że w okresie objętym kontrolą 34 oczyszczalnie ścieków komunalnych i przemysłowych⁵⁷ odprowadzały ścieki do dziewięciu z 14 ww. JCWP: RW2000122187729 Rzeka; RW20001222629 Morwawa; RW200014218899 Brzeźnica od Dopł. z Łączek Kucharskich do ujścia; RW200017217469 Zgórska Rzeka; RW2000172196369 Koniecpółka; RW200017219829 Łęg do Turka; RW20001722669 Mrowla; RW200019219899 Łęg od Murynia do ujścia; RW20006218872 Dopływ z Wiktorca.

(akta kontroli tom II str. 553-553a)

Oczyszczalnie z terenu województwa podkarpackiego nie odprowadzały ścieków do pięciu JCWP⁵⁸, którym w aktualizacji PWŚK przyporządkowano działanie dotyczące prowadzenia kontroli przedsiębiorstw w zakresie oczyszczania ścieków.

Z wyjaśnienia Wojewódzkiego Inspektora wynikało, że JCWP RW200017217449 Upust oraz JCWP RW2000726614591 Sołokija od źródeł do granic RP, znajdowały się na terenie odpowiednio województwa małopolskiego i województwa lubelskiego. Obszar zlewni JCWP RW200012223189 Płowiecki w granicach Miasta Sanoka był skanalizowany, a ścieki odprowadzane były przez miejską oczyszczalnię ścieków do JCWP San od zbiornika Myczkowce do Tyrawki JCWP o kodzie RW200008223319. W terenie nieskanalizowanym obszar zlewni JCWP Płowiecki nie był zurbanizowany i występowały tam punktowe źródła zanieczyszczeń w postaci odprowadzania ścieków bytowych pochodzących od ludności zamieszkującej ten obszar, a także spływy powierzchniowe z terenów rolniczych. W tym terenie nie występowały zakłady przemysłowe oraz komunalne oczyszczalnie ścieków. Oczyszczalnie nie odprowadzały ścieków również do JCWP RW200016226756 Mikośka oraz RW20001722929 Barcówka.

(akta kontroli tom III str. 302-311)

W latach 2018 – 2023 WIOŚ zaplanował i przeprowadził, w 34 oczyszczalniach odprowadzających ścieki do dziewięciu JCWP – 163 kontrole (101 dokumentacyjnych i 62 terenowych), z tego 23 kontrole w 2018 r., 22 w 2019 r., 34 w 2020 r., 34 w 2021 r., 34 w 2022 r. i 16 w 2023 r. (do 1 lipca). WIOŚ przeprowadzał kontrole w oczyszczalniach, systematycznie, co najmniej raz na trzy lata.

(akta kontroli tom II str. 553-553a, 599-604)

⁵⁶ Wskazanych w programie kontroli.

⁵⁷ Zarządzanych przez 28 podmiotów.

⁵⁸ RW200012223189 Płowiecki; RW200016226756 Mikośka; RW20001722929 Barcówka; RW200017217449 Upust; RW2000726614591 Sołokija od źródeł do granic RP.

Analiza losowo wybranych 25 ze 163 postępowań kontrolnych⁵⁹, (21 planowych, 4 pozaplanowych), dotyczących 23 oczyszczalni, wykazała, że wyniki wszystkich kontroli zostały udokumentowane w protokołach kontroli.

W dwóch kontrolach⁶⁰ WIOŚ nie stwierdził nieprawidłowości w zakresie gospodarki wodno – ściekowej.

W toku 23 kontroli (dot. 21 oczyszczalni) stwierdzono naruszenia gospodarki wodno – ściekowej, tj.:

- w dwóch, brak uregulowania stanu formalnoprawego w zakresie wprowadzania ścieków pochodzących z komunalnej oczyszczalni ścieków do wód⁶¹;
- w 13, niedotrzymywanie warunków pozwoleń wodnoprawnych w zakresie ilości i jakości odprowadzanych ścieków⁶², warunków technicznych i eksploatacyjnych instalacji⁶³;
- w jednym, brak okresowych pomiarów ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód z wymaganą częstotliwością⁶⁴;
- w sześciu, nieterminowe przekazywanie do WIOŚ wyników prowadzonych pomiarów ilości pobieranych wód podziemnych oraz ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi⁶⁵;
- w jednym, brak poinformowania WIOŚ oraz Wód Polskich o zaistnieniu awarii urządzeń istotnych dla realizacji pozwolenia wodnoprawnego, mogącej wpłynąć na zanieczyszczenie odprowadzanych ścieków objętych pozwoleniem wodnoprawnym⁶⁶.

W wyniku 23 postępowań WIOŚ skierował zarządzenia pokontrolne. W dwóch przypadkach zarządzeń nie sporządzono, gdyż w jednym nie stwierdzono nieprawidłowości⁶⁷, zaś w drugim⁶⁸ nieprawidłowość dotyczyła naruszenia warunków pozwolenia zintegrowanego, w związku z czym działania WIOŚ polegały na skierowaniu wystąpienia do organu wydającego pozwolenie zintegrowane.

We wszystkich postępowaniach, w których sporządzono zarządzenia pokontrolne, odpowiedzi podmiotów kontrolowanych wpłynęły w terminie. W 16 przypadkach sposób realizacji zarządzeń pokontrolnych został sprawdzony przez WIOŚ w kontrolach realizacji zarządzeń pokontrolnych.

W 11 przypadkach WIOŚ przekazał, w terminie od dwóch do 19 dni od daty zakończenia kontroli, informacje o wynikach postępowań do organów właściwych do wydania pozwoleń na korzystanie ze środowiska, w tym pozwoleń wodnoprawnych oraz innych organów (łącznie 17 wystąpień).

⁵⁹ DEL-TARNOB 118/2018, WIOS-RZESZ 69/2018, WIOS-RZESZ 22/2019, DEL-TARNOB 79/2020, WIOŚ-RZESZ 239/2020, WIOS-RZESZ 89/2020, WIOS-RZESZ 28/2020, WIOS-RZESZ 253/2020, WIOS-RZESZ 223/2021, DEL-JASLO 239/2021, WIOS-RZESZ 145/2021, WIOS-RZESZ 146/2021, WIOS-RZESZ 143/2021, DEL-JASLO 230/2021, DEL-TARNOB 70/2022, DEL-TARNOB 10/2022, DEL-TARNOB 106/2022, DEL-TARNOB 9/2022, WIOS-RZESZ 198/2022, WIOS-RZESZ 36/2022, WIOS-RZESZ 74/2022, DEL-JASLO 98/2022, DEL-JASLO 179/2022, WIOS-RZESZ 233/2023, DEL-JASLO 7/2023.

⁶⁰ DEL-JASLO 239/2021, DEL-JASLO 7/2023.

⁶¹ DEL-TARNOB 79/2020, DEL-JASLO 179/2022.

⁶² DEL-TARNOB 118/2018, WIOS-RZESZ 69/2018, DEL-TARNOB 79/2020, WIOS-RZESZ 223/2021, WIOS-RZESZ 146/2021, WIOS-RZESZ 143/2021, DEL-JASLO 230/2021, DEL-TARNOB 70/2022, DEL-TARNOB 106/2022, WIOS-RZESZ 198/2022, WIOS-RZESZ 74/2022, DEL-JASLO 98/2022.

⁶³ WIOS-RZESZ 253/2020.

⁶⁴ WIOS-RZESZ 28/2020.

⁶⁵ WIOS-RZESZ 22/2019, DEL-TARNOB 79/2020, WIOS-RZESZ 89/2020, WIOS-RZESZ 253/2020, DEL-TARNOB 10/2022, DEL-TARNOB 9/2022.

⁶⁶ DEL-JASLO 98/2022.

⁶⁷ DEL-JASLO 7/2023.

⁶⁸ DEL-TARNOB 70/2022.

W wyniku 10 kontroli, WIOŚ wszczął postępowania administracyjne, z tego:

- trzy w sprawie ustalenia opłaty podwyższonej za naruszenie warunków obowiązującego pozwolenia wodnoprawnego⁶⁹;
- pięć w sprawie wymierzenia administracyjnej kary pieniężnej⁷⁰;
- jedno w sprawie wstrzymania działalności w zakresie przetwarzania odpadów na terenie oczyszczalni ścieków⁷¹;
- jedno w sprawie wstrzymania użytkowania instalacji do oczyszczania ścieków⁷².

WIOŚ ujawnił sześć nieprawidłowości z zakresu gospodarki wodno – ściekowej, w ramach czterech postępowań⁷³, które zgodnie z obowiązującymi przepisami stanowiły wykroczenia. W tych przypadkach inspektorzy WIOŚ zastosowali sankcje, tj. karę grzywny w drodze mandatu karnego (na łączną kwotę 1800 zł) i/lub pouczenie.

(akta kontroli tom II str. 563-572, 606-615, 662-664)

1.3. W 2018 r. WIOŚ, prowadząc działania kontrolne w zakresie jakości ścieków odprowadzanych z oczyszczalni do wód lub do ziemi, dokonywał manualnego lub automatycznego poboru próbek ścieków. Od 2019 r. poboru próbek, na zlecenie WIOŚ, dokonywało Centralne Laboratorium Badawcze w GIOŚ – Oddział w Rzeszowie⁷⁴.

W dniu 15 czerwca 2021 r. podpisane zostało porozumienie⁷⁵ pomiędzy GIOŚ, a WIOŚ w sprawie zakresu i sposobu realizacji przez Centralne Laboratorium Badawcze w GIOŚ badań, w tym pobierania próbek, wykonywania pomiarów i analiz na potrzeby działań kontrolnych Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Środowiska. W latach 2019 – 2021 (do 15 czerwca), tj. przed zawarciem Porozumienia, plany kontroli z pomiarami uzgadniane były przez Naczelnika Wydziału Inspekcji WIOŚ z Kierownikiem CLB i realizowane po przedłożeniu Kierownikowi CLB formalnego zlecenia kontroli z pomiarami na dokumencie pn. „Zamówienie na badania z dnia ...”, a od 10 marca 2020 r. na dokumencie pn. „Zlecenie pobrania próbek / wykonania badań / pomiarów”.

Zgodnie z ww. Porozumieniem, w okresie od 15 czerwca 2021 r. do 19 września 2023 r., WIOŚ przekazywał kwartalne wykazy kontroli planowych z pomiarami do CLB, co najmniej 7 dni przed rozpoczęciem danego kwartału, z wyjątkiem wykazów na I kw. 2022 r. i I kw. 2023 r.

Wojewódzki Inspektor wyjaśniła: „Wykazy na I kw. 2022 r. i I kw. 2023 r. zostały sporządzone po terminie wskazanym w porozumieniu ze względu na przedłożenie rocznych planów pracy WIOŚ na 2022 r. i 2023 r. odpowiednio w dniu 28.12.2021 r. oraz w dniu 28.12.2022 r. Głównemu Inspektorowi Ochrony Środowiska i Wojewodzie Podkarpackiemu. W związku z tym plany kwartalne zostały sporządzone po przekazaniu planów rocznych ww. organom. Po sporządzeniu planów kwartalnych wykazy kontroli planowych z pomiarami na I kw. 2022 r. i I kw. 2023 r. zostały przekazane niezwłocznie do CLB”.

WIOŚ nie otrzymywał od CLB informacji (na podstawie przekazanych wykazów) o możliwości wykonania pomiarów/badań lub konieczności zlecenia tych pomiarów

⁶⁹ DEL-TARNOB 79/2020, WIOS-RZESZ 28/2020, DEL-TARNOB 106/2022.

⁷⁰ WIOS-RZESZ 89/2020, WIOS-RZESZ 253/2020, DEL-JASLO 239/2021, WIOS-RZESZ 198/2022, WIOS-RZESZ 74/2022.

⁷¹ WIOS-RZESZ 143/2021.

⁷² DEL-JASLO 179/2022.

⁷³ DEL-TARNOB 70/2022, WIOS-RZESZ 233/2023, DEL-JASLO 98/2022, DEL-JASLO 179/2022.

⁷⁴ Dalej: CLB.

⁷⁵ Dalej: Porozumienie.

innym jednostkom posiadającym akredytację. CLB nie wskazywał również braku możliwości wykonania pomiarów/badań w kontrolach oczyszczalni ścieków.

Zgodnie z zapisami Porozumienia działalność CLB w zakresie wykonywania badań i analiz na potrzeby kontroli prowadzonych przez WIOŚ, finansowana była ze środków własnych GIOŚ.

(akta kontroli tom II str. 577-591, 627-658)

W latach 2018 – 2023 (do 1 lipca), poboru próbek ścieków dokonano przy realizacji 102 kontroli, w tym 65 planowych i 37 pozaplanowych – interwencyjnych. Średniodobowego poboru próbek ścieków, z zachowaniem wymogów określonych w rozporządzeniu Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych⁷⁶, dokonano w trakcie 35 kontroli, z czego 30 spośród nich przeprowadzono w ramach realizacji ogólnokrajowego cyklu kontrolnego (oczyszczalnie powyżej 10 000 RLM), tj. zgodnie z Wytocznymi do planowania GIOŚ.

(akta kontroli tom II str. 616-658)

Analiza 25 postępowań kontrolnych, dotyczących oczyszczalni odprowadzających ścieki do dziesięciu JCWP⁷⁷, wykazała, że w 15 nie pobrano próbek ścieków do badania. W pozostałych 10 postępowaniach, w sześciu, z zachowaniem wymogów określonych w rozporządzeniu Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r., pobrano i dokonano pomiaru próbek średnich dobowych tj. próbek złożonych, proporcjonalnych do przepływu, utworzonych z 12 próbek jednorazowych pobranych w odstępach dwugodzinnych w okresie doby.

W jednym przypadku⁷⁸, w 2018 r., WIOŚ przeprowadził własne pomiary jakości ścieków, zaś w dziesięciu⁷⁹ zlecił CLB pobranie próbek i wykonanie badań ścieków.

W czterech przypadkach⁸⁰ (oczyszczalnie ścieków w aglomeracji o RLM⁸¹ 6480, 13030, 14971 i 21000, odprowadzających ścieki w sposób ciągły) CLB pobrało ścieki surowe oraz ścieki po urządzeniach oczyszczających – próbki średnie dobowe⁸².

W dwóch przypadkach⁸³ (oczyszczalnia ścieków w aglomeracji o RLM 12355 oraz instalacja przetwórstwa odpadów poubojowych – zakładowa oczyszczalnia, pozwolenie zintegrowane na odprowadzanie ścieków w ilości $Q_{\text{śr.d}}=400 \text{ m}^3/\text{d}$ i $Q_{\text{maxd}}=480 \text{ m}^3/\text{d}$ w punkcie, w którym ścieki opuszczają zakład) CLB pobrało ścieki po urządzeniach oczyszczających – próbki średnie dobowe⁸⁴.

⁷⁶ Dz.U. z 2019 r. poz. 1311, dalej: rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r.

⁷⁷ RW2000122187729 Rzeka; RW20001222629 Morawa; RW200014218899 Brzeźnica od Dopł. z Łączek Kucharskich do ujścia; RW200017217469 Zgórska Rzeka; RW2000172196369 Koniecpółka; RW200017219829 Łęg do Turka; RW20001722669 Mrowla; RW200019219899 Łęg od Murynia do ujścia; RW20006218872 Dopływ z Wiktorca.

⁷⁸ WIOS-RZESZ 69/2018.

⁷⁹ WIOS-RZESZ 223/2021, WIOS-RZESZ 89/2020, WIOS-RZESZ 198/2022, WIOS-RZESZ 233/2023, WIOS-RZESZ 145/2021, WIOS-RZESZ 146/2021, WIOS-RZESZ 143/2021, WIOS-RZESZ 74/2022, DEL-JASLO 179/2022.

⁸⁰ WIOS-RZESZ 223/2021, WIOS-RZESZ 198/2022, WIOS-RZESZ 146/2021, WIOS-RZESZ 74/2022.

⁸¹ Projektowe obciążenie oczyszczalni ścieków wyrażone równoważną liczbą mieszkańców w rozumieniu art. 86 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo Wodne; a w przypadku braku projektowej wartości RLM, rozumie się przez to wartość ustaloną na podstawie maksymalnego projektowego ładunku pięciodobowego biochemicznego zapotrzebowania na tlen (BZT₅), gdzie 1 RLM oczyszczalni równy jest ładunkowi BZT₅ w ilości 60g tlenu na dobę.

⁸² Próbki złożone, proporcjonalne do przepływu, utworzone z próbek jednorazowych - 12 próbek pobranych w odstępach dwugodzinnych w okresie doby.

⁸³ WIOS-RZESZ 89/2020, WIOS-RZESZ 143/2021.

⁸⁴ Próbki złożone, proporcjonalne do przepływu, utworzone z próbek jednorazowych - 12 próbek pobranych w odstępach dwugodzinnych w okresie doby.

W czterech przypadkach metodyka poboru i pomiaru próbek odbiegała od wymogów określonych w rozporządzeniu Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r.

W jednym przypadku⁸⁵ (instalacja do uboju zwierząt – zakładowa oczyszczalnia, pozwolenie wodnoprawne na odprowadzanie ścieków oczyszczonych przemysłowych w ilości $Q_{sr,d}=37,5 \text{ m}^3/\text{d}$) WIOŚ pobrał ścieki po urządzeniach oczyszczających – próbka złożona (trzy próbki jednorazowe pobrane w odstępach 30 min) oraz dwie próbki jednorazowe wody powierzchniowej powyżej i poniżej kolektora.

W jednym przypadku⁸⁶ (oczyszczalnia ścieków w aglomeracji o RLM 7172, ścieki odprowadzane okresowo, sześć razy w ciągu doby po 60 min) CLB pobrał ścieki po urządzeniach oczyszczających – próbka średnia dobową złożoną, proporcjonalna do przepływu, utworzona z próbek jednorazowych (sześć próbek pobranych co cztery godz.) a także dwie próbki jednorazowe wody powierzchniowej (powyżej i poniżej wyloty kolektora).

W jednym przypadku⁸⁷ (oczyszczalnia ścieków komunalnych o RLM 1670, ścieki odprowadzane trzy razy w ciągu doby) CLB pobrał ścieki po urządzeniach oczyszczających – próbka jednorazowa z wylotu kolektora oczyszczalni.

W jednym przypadku⁸⁸ (oczyszczalnia ścieków w aglomeracji o RLM 4200, ścieki odprowadzane sześć razy w ciągu doby) CLB pobrał ścieki z wylotu kolektora, próbkę jednorazową oraz jednorazową próbkę wody powierzchniowej pobranej poniżej wylotu kolektora.

W toku ośmiu⁸⁹ kontroli WIOŚ stwierdził przekroczenia wskaźników w ściekach. W pięciu przypadkach przekroczony został poziom azotu ogólnego⁹⁰, w czterech⁹¹ – fosforu ogólnego, w dwóch⁹² – zawiesin ogólnych, w trzech⁹³ – BZT₅⁹⁴, w dwóch⁹⁵ – ChZT_C⁹⁶, a w trzech⁹⁷ WIOŚ stwierdził obniżenie minimalnego stopnia redukcji dla azotu i/lub fosforu. Natomiast w dwóch⁹⁸ kontrolach wód powierzchniowych WIOŚ stwierdził spadek wartości tlenu rozpuszczonego.

Wyniki pomiarów ścieków WIOŚ porównywał z wartościami określonymi w pozwoleniach zintegrowanych lub wodnoprawnych.

Podczas jednej kontroli⁹⁹, w związku z brakiem określenia w pozwoleniu wodnoprawnym wskaźników stężeń zanieczyszczeń dla azotu i fosforu, otrzymane wyniki badań WIOŚ porównał do najwyższych dopuszczalnych wartości substancji zanieczyszczających dla ścieków w aglomeracji wprowadzanych do wód lub do ziemi, określonych w załączniku nr 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. Badanie to wykazało 5 – krotne przekroczenie dla azotu i 4 – krotne dla fosforu.

⁸⁵ WIOS-RZESZ 69/2018.

⁸⁶ WIOS-RZESZ 233/2023.

⁸⁷ WIOS-RZESZ 145/2021.

⁸⁸ DEL-JASLO 179/2022.

⁸⁹ WIOS-RZESZ 223/2021, WIOS-RZESZ 198/2022, WIOS-RZESZ 69/2018, WIOS-RZESZ 233/2023, WIOS-RZESZ 146/2021, WIOS-RZESZ 143/2021, WIOS-RZESZ 74/2022, DEL-JASLO 179/2022.

⁹⁰ WIOS-RZESZ 223/2021, WIOS-RZESZ 198/2022, WIOS-RZESZ 143/2021, WIOS-RZESZ 74/2022, DEL-JASLO 179/2022.

⁹¹ WIOS-RZESZ 223/2021, WIOS-RZESZ 198/2022, WIOS-RZESZ 146/2021, DEL-JASLO 179/2022.

⁹² WIOS-RZESZ 233/2023, DEL-JASLO 179/2022.

⁹³ WIOS-RZESZ 69/2018, WIOS-RZESZ 233/2023, DEL-JASLO 179/2022.

⁹⁴ Biochemiczne zapotrzebowanie na tlen.

⁹⁵ WIOS-RZESZ 233/2023, DEL-JASLO 179/2022.

⁹⁶ Chemiczne zapotrzebowania na tlen oznaczane metodą dwuchromianową.

⁹⁷ WIOS-RZESZ 223/2021, WIOS-RZESZ 146/2021, WIOS-RZESZ 74/2022.

⁹⁸ WIOS-RZESZ 233/2023, DEL-JASLO 179/2022.

⁹⁹ DEL-JASLO 179/2022.

Po kontrolach, w których stwierdzono przekroczenie wskaźników, do podmiotów kontrolowanych WIOŚ skierował zarządzenia pokontrolne. W trzech przypadkach WIOŚ przekazał informacje o wynikach postępowań (łącznie sześć wystąpień, w tym jedno do Wód Polskich). Po czterech kontrolach WIOŚ wszczął postępowania administracyjne: w sprawie wstrzymania działalności¹⁰⁰ oraz w sprawie wymierzenia administracyjnej kary pieniężnej¹⁰¹.

(akta kontroli tom II str. 662-664)

Wyniki badań jakości ścieków, przeprowadzonych w toku kontroli przez WIOŚ lub zleconych GIOŚ, nie stanowiły dla WIOŚ podstawy stwierdzenia przekroczenia warunków pozwolenia wodnoprawnego w zakresie wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi i wymierzenia opłaty podwyższonej.

Wojewódzki Inspektor wyjaśniła, że w obecnym stanie prawnym wyniki pomiarów własnych jakości ścieków stanowiły podstawę do podejmowania działań pokontrolnych, w tym kierowania wystąpień do organów rządowych i samorządowych oraz organów właściwych do zastosowania uprawnienia przeprowadzenia przeglądu udzielonego pozwolenia lub cofnięcia pozwolenia wodnoprawnego. Wyniki pomiarów stanowiły także podstawę do udokumentowania niewłaściwej pracy urządzeń oczyszczających w postępowaniach administracyjnych. Na podstawie pobranych w trakcie kontroli próbek ścieków WIOŚ wystosował wystąpienie, do Polskiego Centrum Akredytacyjnego w Warszawie, w sprawie istniejących rozbieżności pomiędzy wynikami badań prowadzonymi przez kontrolowany podmiot, a wynikami uzyskanymi w wyniku pomiarów kontrolnych prowadzonych przez WIOŚ. Wyniki badań próbek ścieków pobranych w trakcie kontroli stanowiły również materiał dowodowy w przypadku skierowania wniosku do organów ścigania w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa przeciwko środowisku.

Wojewódzki Inspektor wskazała, że na przestrzeni kilkunastu lat wielokrotnie podnosiła kwestię braku możliwości, w świetle obowiązujących przepisów, dokonywania oceny spełniania warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi, w oparciu o wyniki własnych pomiarów kontrolnych i wymierzania na tej podstawie administracyjnej kary pieniężnej, a obecnie opłaty podwyższonej. W piśmie z 1 marca 2006 r., skierowanym do Ministerstwa Środowiska Departamentu Zasobów Wodnych, WIOŚ przedstawił uwagi i propozycje zmian do projektu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie warunków jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, wydanego na podstawie art. 45 ust. 1 pkt 1 i 3 obowiązującej wówczas ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne. Podniósł także kwestię braku możliwości wymierzania administracyjnych kar pieniężnych w oparciu o obowiązujące przepisy. W piśmie z 21.06.2006 r., skierowanym do Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Środowiska, WIOŚ przedstawił stan prawny dot. wymierzania kar i podkreślił brak jednolitych zasad prawnych w tym zakresie. W piśmie z 27.06.2016 r., skierowanym do GIOŚ, WIOŚ przedstawił uwagi dot. funkcjonowania IOŚ i poruszył m.in. kwestię braku możliwości wymierzania administracyjnych kar pieniężnych za przekroczenie warunków korzystania ze środowiska w oparciu o art. 314 ustawy Prawo ochrony środowiska.

(akta kontroli tom II str. 577-591, 616-626)

¹⁰⁰ WIOS-RZESZ 143/2021, DEL-JASLO 179/2022.

¹⁰¹ WIOS-RZESZ 198/2022, WIOS-RZESZ 74/2022.

1.4. W latach 2018 – 2023 (do 31 lipca) do WIOŚ wpłynęło 41 skarg dotyczących 24 oczyszczalni ścieków, funkcjonujących na terenie województwa podkarpackiego, z tego: 3 w 2018 r., 8 w 2019 r., 3 w 2020 r., 8 w 2021 r., 15 w 2022 r. i 4 w 2023 r.

Skargi dotyczyły odprowadzania przez oczyszczalnie niedostatecznie oczyszczonych ścieków. WIOŚ weryfikował zasadność skarg poprzez kontrole interwencyjne oczyszczalni.

W 31 przypadkach przeprowadzone kontrole potwierdziły zasadność skarg. Do Wód Polskich WIOŚ przekazał 24 wystąpienia informujące o wynikach kontroli.

Przeprowadzone kontrole nie potwierdziły zasadności 10 z tych skarg, w tym pięciu dot. oczyszczalni odprowadzających ścieki do dwóch JCWP: RW200017217469 Zgórska Rzeka i RW20001722669 Mrowla, (1 w 2018 r., 2 w 2019 r., 1 w 2021 r., 1 w 2022 r.). W związku z tym WIOŚ nie podejmował dalszych działań.

(akta kontroli tom II str. 374-432, 592-598)

Analiza losowo wybranej próby 25 kontroli¹⁰² oczyszczalni ścieków (opisanej w pkt 1.2. i 1.3. wystąpienia), wykazała, że w 11 przypadkach WIOŚ przekazał, w terminie od dwóch do 19 dni od daty zakończenia kontroli, informacje o wynikach przeprowadzonych postępowań do organów właściwych do wydania pozwoleń na korzystanie ze środowiska, w tym pozwoleń wodnoprawnych, oraz do innych organów, do wykorzystania zgodnie z posiadanymi kompetencjami (łącznie 17 wystąpień, w tym sześć¹⁰³ do dyrektorów zarządów zlewni Wód Polskich). W trzech przypadkach¹⁰⁴ stwierdzone naruszenia warunków pozwolenia wodnoprawnego były podstawą do wymierzenia opłaty podwyższonej, a do Wód Polskich WIOŚ przekazał ostateczne decyzje.

W 11 pozostałych kontrolach nie wystosowano wystąpień, z czego w siedmiu przypadkach¹⁰⁵ stwierdzone naruszenia, w ocenie WIOŚ, nie wymagały skierowania wystąpień do Wód Polskich. Kierowano natomiast zarządzenia pokontrolne do kierowników jednostek eksploatujących oczyszczalnie ścieków. W trzech przypadkach¹⁰⁶ nieprawidłowości dotyczyły naruszeń przepisów zawartych w ustawie o odpadach, a w jednym przypadku¹⁰⁷ stwierdzone naruszenie (po dokonaniu oceny rocznej przestrzegania warunków pozwolenia wodnoprawnego) nie skutkowało przekroczeniem warunków pozwolenia.

(akta kontroli tom II str. 606-615, 662-664)

Współpraca WIOŚ z Wodami Polskimi została opisana w pkt 1.1., 1.2. oraz 1.3. wystąpienia.

Wojewódzki Inspektor wyjaśniła, że „Zakres podejmowanych działań pokontrolnych jest adekwatny do stopnia stwierdzonych naruszeń i nieprawidłowości. Kontrole oczyszczalni ścieków dotyczą różnych komponentów środowiska. Wystąpienie do Wód Polskich kierowane jest w przypadkach znaczących naruszeń z zakresu

¹⁰² DEL-TARNOB 118/2018, WIOS-RZESZ 69/2018, WIOS-RZESZ 22/2019, DEL-TARNOB 79/2020, WIOŚ-RZESZ 239/2020, WIOS-RZESZ 89/2020, WIOS-RZESZ 28/2020, WIOS-RZESZ 253/2020, WIOS-RZESZ 223/2021, DEL-JASLO 239/2021, WIOS-RZESZ 145/2021, WIOS-RZESZ 146/2021, WIOS-RZESZ 143/2021, DEL-JASLO 230/2021, DEL-TARNOB 70/2022, DEL-TARNOB 10/2022, DEL-TARNOB 106/2022, DEL-TARNOB 9/2022, WIOS-RZESZ 198/2022, WIOS-RZESZ 36/2022, WIOS-RZESZ 74/2022, DEL-JASLO 98/2022, DEL-JASLO 179/2022, WIOS-RZESZ 233/2023, DEL-JASLO 7/2023.

¹⁰³ WIOS-RZESZ 253/2020, DEL-JASLO 230/2021, DEL-JASLO 98/2022, DEL-JASLO 179/2022, DEL-JASLO 7/2023, WIOS-RZESZ 233/2023.

¹⁰⁴ DEL-TARNOB 106/2022, DEL-TARNOB 79/2020, WIOS-RZESZ 28/2020.

¹⁰⁵ WIOS-RZESZ 69/2018, WIOS-RZESZ 146/2021, WIOS-RZESZ 74/2022, WIOS-RZESZ 198/2022, DEL-TARNOB 10/2022, DEL-TARNOB 9/2022, WIOS-RZESZ 22/2019.

¹⁰⁶ DEL-JASLO 239/2021, WIOS-RZESZ 145/2021, WIOS-RZESZ 36/2022.

¹⁰⁷ WIOS-RZESZ 239/2020.

gospodarki ściekowej. Dotyczy to przekroczenia warunków pozwolenia wodnoprawnego lub pozwolenia zintegrowanego, skutkujące wymierzeniem opłaty podwyższonej lub w przypadku znaczącego naruszenia warunków pozwolenia wodnoprawnego lub pozwolenia zintegrowanego, stwierdzonych w czasie badań kontrolnych WIOŚ. Stwierdzone w trakcie kontroli incydentalne nieprawidłowości, co do zasady, stanowią podstawę do wydania zarządzenia pokontrolnego do kontrolowanego podmiotu.”.

(akta kontroli tom II str. 606-615)

1.5. Województwo podkarpackie położone jest w obszarze dwóch dorzeczy, tj. Wisły i Dniestru. Prawie cały teren Województwa leży w regionie wodnym Górnej Wisły, a tylko niewielki obszar obejmujący fragmenty zlewni dwóch dopływów Bugu (Raty i Sołokji) znajduje się w granicach regionu wodnego Środkowej Wisły. Region wodny Dniestru obejmuje zlewnię trzech rzek, tj. Strwiąż, Mszaniec i Lechnawa.

W aktualizacji PWŚK¹⁰⁸ wskazano podstawowe i uzupełniające działania zmierzające do poprawy lub utrzymania dobrego stanu wód, w tym osiągnięcie celów środowiskowych w poszczególnych obszarach dorzeczy.

Działania podstawowe miały być realizowane we wszystkich JCW niezależnie od ich aktualnego stanu, a obowiązek realizacji wynikał z przepisów Unii Europejskiej¹⁰⁹ i przepisów prawa krajowego, w tym planów gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy.

Według aktualizacji PWŚK oraz Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły i Dniestru do podstawowych działań ciągłych realizowanych przez WIOŚ w 14 JCWP należały kontrole użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw w zakresie:

- 1) przestrzegania warunków wprowadzania ścieków komunalnych do wód lub do ziemi,
- 2) dopuszczalnych mas substancji w odprowadzanych ściekach przemysłowych,
- 3) przestrzegania decyzji ustalających warunki korzystania ze środowiska oraz przestrzegania zakresu, częstotliwości i sposobu prowadzenia pomiarów, wielkości emisji i jej wpływu na stan środowiska,
- 4) stężeń azotanów w wodach wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu i fosforu w celu ograniczenia odpływu biogenów z terenów rolniczych.

Działania uzupełniające nie były obowiązkowe dla wszystkich części wód lecz miały być wdrażane w uzupełnieniu do działań podstawowych w stosunku dla JCW, w których istniało zagrożenie nieosiągnięcia celów środowiskowych.

Analiza działań podstawowych, dotyczących kontroli użytkowników, o których mowa w aktualizacji PWŚK, wykazała, iż w WIOŚ rozpoczął ich realizację w terminie 3 lat od ogłoszenia Planu gospodarowania wodami na obszarach dorzecza Wisły i Dniestru.

W latach 2016 – 2021 WIOŚ corocznie kontrolował w terenie oraz poprzez kontrole dokumentacyjne: przestrzegania warunków odprowadzania ścieków komunalnych do wód i ziemi oraz dopuszczalnych mas substancji w odprowadzanych ściekach, a także kontrole przestrzegania decyzji ustalających warunki korzystania ze środowiska, przestrzegania zakresu, częstotliwości i sposobu prowadzenia pomiarów, wielkości emisji i jej wpływu na stan środowiska oraz stężeń azotanów w wodach wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu i fosforu w celu

¹⁰⁸ Strona internetowa: bip.kzgw.pl

¹⁰⁹ Dalej: UE.

ograniczenia odpływu biogenów z terenów rolniczych, co omówiono w pkt. 1.1. wystąpienia pokontrolnego.

Od 2019 r. WIOŚ przeprowadzał również kontrole¹¹⁰ podmiotów prowadzących produkcję rolną i działalność, w zakresie przestrzegania przepisów dot. ochrony wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych. Podczas kontroli sprawdzano sposób przechowywania nawozów naturalnych oraz stosowane przez rolników dawki azotu uzależnione od rodzaju upraw. W przypadku arealów znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie cieków wodnych lub na których przechowywano nawozy, przeprowadzano również badania wpływu nawozów na wody powierzchniowe.

W toku 908 kontroli przeprowadzonych u rolników, WIOŚ w 18 przypadkach stwierdził nieprawidłowości związane z przechowywaniem nawozów, które mogło mieć potencjalny wpływ na jakość wód.

(akta kontroli tom III str. 1-4, 299-314)

Dla JCWP utworzono karty charakterystyki¹¹¹. Analiza 14 spośród nich (13 z obszaru dorzecza Wisły¹¹² i 1 z obszaru Dniestru¹¹³) wykazała, że wymieniono w nich działania podstawowe i uzupełniające wynikające z aktualizacji PWŚK. Podano w nich nazwę działania, zakres rzeczowy, koszt działania, jednostkę odpowiedzialną i termin realizacji w latach 2016 – 2021. Z kart wynikało, iż żadnego z działań podstawowych i uzupełniających nie przypisano WIOŚ.

(akta kontroli tom III str. 5-96)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W latach 2018 – 2022 WIOŚ nie planował i nie prowadził kontroli realizacji przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta, obowiązków wynikających z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, w zakresie dotyczącym gospodarowania nieczystościami ciekłymi na terenie gminy, pomimo obowiązku wynikającego z art. 2 ust. 1 pkt 1a uioś.

Wojewódzki Inspektor wyjaśniła, że WIOŚ planuje i wykonuje kontrole na podstawie Wytycznych przekazanych przez GIOŚ oraz zgodnie z zatwierdzonymi przez GIOŚ celami kontroli. W latach 2018 – 2022 nie został ustalony cel dot. kontroli realizacji przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta obowiązków wynikających z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, w zakresie dotyczącym gospodarowania nieczystościami ciekłymi na terenie gminy. Kontrole o takim celu zostały zaplanowane na rok 2023, zgodnie w Wytycznymi GIOŚ.

W ocenie NIK, w myśl art. 2 ust. 1 pkt 1a uioś, do zadań IOŚ od 2012 r. należy kontrola przestrzegania przepisów ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach¹¹⁴. Tym samym planowanie i prowadzenie przez

¹¹⁰ 246 w 2019 r., 138 w 2020 r., 162 w 2021 r., 259 w 2022 r. i 103 w 2023 r.

¹¹¹ W ramach realizacji projektu finansowanego ze środków Unii Europejskiej z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko „Opracowanie II aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy wraz z dokumentami planistycznymi stanowiącymi podstawę do ich opracowania”. Szczegółowe informacje znaleźć można na stronie <https://apgw.gov.pl/>.

¹¹² JCWP RW: 2000012221899 Hoczewka, 20002621938 Piskorzaniec, 200016225329 Rada, 2000142184599 Jasiołka od Panny do Chlebianki, 200014226399 Wisłok od Czarnego Potoku do Stobnicy, 2000122265689 Strug od Chmielnickiej Rzeki, 200016226869 Markówka, 20001222252 Oślawa do Rzepedki, 20001222396 Łętowianka, 20002122733 San od Wisłoka do Złotej, 200017227449 Trzebośnica do Krzywego, 20001922899 Tanew od Łady do ujścia, 20002122999 San od Rudni do ujścia.

¹¹³ JCWP RW: 9000127691 Strwiąż do granicy państwa.

¹¹⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 2519.

WIOŚ kontroli realizacji przez ww. organy obowiązków wynikających z ucpg powinno być realizowane w okresie objętym kontrolą, a nie od 2023 r., tylko w oparciu o Wytoczne GIOŚ.

(akta kontroli tom II str. 557-562)

OCENA CZĄSTKOWA

W okresie objętym kontrolą WIOŚ prawidłowo realizował kontrole przestrzegania decyzji ustalających warunki korzystania ze środowiska oraz przestrzegania zakresu, częstotliwości i sposobu prowadzenia pomiarów wielkości emisji i jej wpływu na stan środowiska.

Zgodnie z aktualizacją PWŚK, co najmniej raz na trzy lata, prowadził kontrole zawartych w pozwoleniach wodnoprawnych oraz pozwoleniach zintegrowanych warunków odprowadzania do wód ścieków z oczyszczalni komunalnych i przemysłowych.

W przypadkach znaczących naruszeń z zakresu gospodarki ściekowej informował właściwe organy Wód Polskich o wydanych decyzjach w sprawie kontrolowanych oczyszczalni ścieków, w tym na które składano skargi i wnioski o interwencje.

W terminie trzech lat od dnia ogłoszenia planu gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy Wisły i Dniestru WIOŚ rozpoczął realizację działań wskazanych w aktualizacji PWŚK.

W latach 2018 – 2022 WIOŚ nie planował i nie prowadził kontroli realizacji przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta, obowiązków wynikających z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, w tym w zakresie dotyczącym gospodarowania nieczystościami ciekłymi na terenie gminy, pomimo obowiązku wynikającego z art. 2 ust. 1 pkt 1a uioś.

OBSZAR

2. Monitoring wód zagrożonych niespełnieniem określonych dla nich celów środowiskowych.

Opis stanu faktycznego

2.1. – 2.2. W 2018 r. na obszarze działania WIOŚ było 342 JCW, z tego 338 na obszarze dorzecza Wisły (322 JCWP i 16 JCW podziemnych) i cztery na obszarze dorzecza Dniestru (trzy JCWP i jedna JCW podziemna). Spośród 325 JCWP – 194 (143 z obszaru dorzecza Wisły i jedna z obszaru dorzecza Dniestru) było zagrożonych nieosiągnięciem celów środowiskowych, o których mowa w Planach gospodarowania wodami na obszarze tych dorzeczy.

(akta kontroli tom III str. 315-352, 500-517)

W Programie Państwowego Monitoringu Środowiskowego województwa podkarpackiego na lata 2016 – 2020¹¹⁵ zaplanowano monitoring powierzchniowych wód śródlądowych.

Monitoring JCWP miał być realizowany w ramach monitoringu: diagnostycznego i operacyjnego (rzeki i zbiorniki wodne), badawczego (rzeki) oraz monitoringu obszarów chronionych (rzeki i zbiorniki wodne). Monitoring miał dostarczyć informacje o stanie wód w celu podjęcia działań na rzecz poprawy i ochrony przed zanieczyszczeniem. Oceny stanu JCWP miały zostać wykonywane w układzie zlewniowym.

(akta kontroli tom III str. 97-298)

Według planu pracy na 2018 r. (opracowanym m.in. na podstawie Programu), głównym celem monitoringu JCWP prowadzonym przez Wydział Monitoringu WIOŚ było pozyskanie informacji o stanie wód na potrzeby planowania gospodarowania wodami i oceny osiągnięcia celów środowiskowych.

¹¹⁵ Zatwierdzony przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska w dniu 30 grudnia 2015 r., dalej: Program.

W 2018 r. WIOŚ zaplanował badania wód w rzekach i zbiornikach zaporowych w ramach monitoringu diagnostycznego, operacyjnego, badawczego i monitoringu obszarów chronionych. Badaniem miano objąć 162 JCWP (o 116% więcej niż w 2017 r.), a liczba punktów pomiarowo-kontrolnych¹¹⁶ monitoringu wód powierzchniowych miała się zwiększyć o 91% w stosunku do 2017 r. i wynieść 162. Zakres badań uzależniono od rodzaju monitoringu, kategorii wód, typu JCWP i wymagań związanych z funkcją jaką pełnił pp-k.

Monitoringiem diagnostycznym planowano objąć 80 JCWP. Miał obejmować elementy biologiczne, wskaźniki fizykochemiczne oraz wskaźniki chemiczne charakteryzujące substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego.

Monitoring operacyjny zaplanowano w 42 JCWP zagrożonych niespełnieniem celów środowiskowych wyznaczonych w Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły i Dniestru oraz dla których wyniki monitoringu diagnostycznego wskazały na zły stan wód. Monitoring operacyjny miał obejmować elementy biologiczne i podstawowe wskaźniki fizykochemiczne.

W dwóch JCWP obejmujących zlewnie rzek granicznych Wisznia i Szkło zaplanowano monitoring badawczy graniczny, którego program badań został ustalony w ramach międzynarodowej współpracy polsko-ukraińskiej na rzekach granicznych. Monitoring obszarów chronionych miał być prowadzony w 125 JCWP znajdujących się w obszarach chronionych zagrożonych eutrofizacją ze źródeł komunalnych przeznaczonych do celów rekreacyjnych, w tym kąpielowych, położonych na obszarach ochrony siedlisk lub gatunków, ustanowionych w ustawie o ochronie przyrody dla których utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie.

Na potrzeby klasyfikacji stanu i potencjału ekologicznego w 111 JCWP wykonane zostaną obserwacje hydromorfologiczne.

Z uwagi na planowane przez GIOŚ opracowanie mające na celu określenie tła geochemicznego, obszarów emisji i dróg transportu zanieczyszczeń WWA¹¹⁷ w wodach powierzchniowych, WIOŚ w ramach monitoringu badawczego zaplanował również badanie 49 JCWP.

W planie pracy na 2018 r. nie planowano kontynuacji realizacji monitoringu JCWP przeznaczonych do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia z powodu zmian w ustawie Prawo wodne w aspekcie podmiotu odpowiedzialnego za prowadzenie monitoringu.

(akta kontroli tom III str. 353-499, 518-527)

Do końca grudnia 2018 r. badanie jakości wód powierzchniowych w zakresie elementów biologicznych, fizykochemicznych i chemicznych należało do zadań Wydziału Monitoringu WIOŚ. Od 1 stycznia 2019 r. zadania te wykonywał Departament Monitoringu Środowiska GIOŚ Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Rzeszowie¹¹⁸.

Raport o stanie środowiska w województwie podkarpackim za 2018 r., w tym dotyczący jakości wód¹¹⁹ Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska WIOŚ otrzymał w 2020 r. W Raporcie podano, że w 2018 r. zakończono 3 letni cykl badawczy obejmujący lata 2016 – 2018, w którym zostały zrealizowane badania JCWP zaplanowane w Programie.

W 2018 r. badaniami w zakresie elementów biologicznych, hydromorfologicznych, fizykochemicznych i chemicznych objęto łącznie 160 JCWP, z tego 127 naturalnych, 30 silnie zmienionych, w tym dwa zbiorniki zaporowe, tj. Solina na Sanie i Rzeszów

¹¹⁶ Dalej: pp-k.

¹¹⁷ Wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne.

¹¹⁸ Dalej: Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska GIOŚ.

¹¹⁹ Dalej: Raport.

na Wisłoku) oraz trzy sztuczne z obszaru dorzecza Wisły, a także JCWP graniczne¹²⁰ z obszaru dorzecza Dniestru.

Z powodu braku wody w korycie cieków nie pobrano próbek do badań i nie wykonano klasyfikacji i ocen stanu dwóch JCWP¹²¹, zaś okresowe braki przepływu wody w korytach pięciu cieków uniemożliwiły pobór zaplanowanej liczby próbek i wykonanie klasyfikacji wszystkich elementów jakości wód¹²².

W dwóch JCWP obejmujących zlewnie rzek granicznych Wisznia i Szkło zrealizowano program monitoringu granicznego w ramach międzynarodowej współpracy polsko-ukraińskiej.

Badania wód zostały zrealizowane w ramach czterech programów: monitoringu diagnostycznego, operacyjnego, badawczego i obszarów chronionych.

Zakres i częstotliwość badań wykonanych w poszczególnych rodzajach monitoringu były zróżnicowane i przeprowadzone w oparciu o zapisy rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 19 lipca 2016 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych¹²³.

Dla 132 JCWP położonych w dorzeczu Wisły, w tym dwóch zbiorników zaporowych i jednej JCWP położonej w dorzeczu Dniestru określono zły stan. Dla 44 JCWP zły stan wód wynikał ze stanu lub potencjału ekologicznego gorszego niż dobry oraz złego stanu chemicznego wód. W przypadku 32 JCWP, zły stan był wynikiem wyłącznie stanu/potencjału ekologicznego gorszego niż dobry (przy dobrym stanie chemicznym), w jednym JCWP wyłącznie złego stanu chemicznego (przy dobrym potencjale ekologicznym). Zły stan przypisano również 35 JCWP o stanie/potencjale ekologicznym gorszym niż dobry przy braku klasyfikacji stanu chemicznego oraz 21 JCWP o złym stanie chemicznym przy braku klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego.

Ze względu na brak klasyfikacji stanu chemicznego nie wykonano oceny stanu pięciu JCWP, których stan lub potencjał ekologiczny był co najmniej dobry. W przypadku 18 JCWP o stanie chemicznym dobrym, nie wykonano oceny stanu wód ze względu na brak klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego. Ponadto nie oceniono stanu dwóch JCWP z powodu braku możliwości przeprowadzenia oceny stanu ogólnego (niekompletny zbiór danych monitoringowych z powodu okresowych braków przepływu wody w korytach cieków).

W Raporcie podano, że ocena wód wykonana przez IOŚ w ostatnich latach wykazała, iż standardy dobrego stanu wód w większości monitorowanych JCWP są nadal przekroczone, co uniemożliwia osiągnięcie przez nie celów środowiskowych.

Szczegółowe wyniki klasyfikacji i ocen stanu JCWP rzecznych objętych monitoringiem w województwie podkarpackim w 2018 r. zamieszczono na stronie internetowej GIOŚ¹²⁴.

(dowód akt kontroli tom III str. 438-499, 528-532)

W toku kontroli szczegółową analizą objęto 14 losowo wybranych JCWP z terenu województwa podkarpackiego, w których Wydział Monitoringu WIOŚ w 2018 r. zaplanował przeprowadzenie badań monitoringowych, tj. 12 badań monitoringu operacyjnego, siedmiu badań monitoringu diagnostycznego i 10 badań WWA w ramach monitoringu badawczego.

¹²⁰ RW 9000127691 Strwiąż do granicy państwa

¹²¹ RW200016225192 Dopływ spod Zadąbrowia i PLRW 200017225694 Dopływ spod Czerc.

¹²² Dotyczy JCWP rzecznych: RW200017219869 Branna; RW20002621938 Piskorzaniec; RW200016226858 Potok Średni; RW20001722992 Stary San i RW200016226898 Strzyganka.

¹²³ (Dz. U. poz. 1178), dalej: rozporządzenie monitoringowe.

¹²⁴ Pod adresem:

www.gios.gov.pl/images/dokumenty/pms/monitoring_wod/Klasyfikacja_i_ocena_stanu_RW_2017_2018x.xlsx.

Analiza wykazała, że w 2018 r. Wydział Monitoringu WIOŚ, zakres i częstotliwość pomiarów oraz zakres wskaźników dla pp-k przeprowadził zgodnie z rozporządzeniem monitoringowym.

W kontroli stwierdzono jednak przypadki, że Wydział Monitoringu WIOŚ:

- 1) W ramach monitoringu operacyjnego w czterech JCWP¹²⁵ badaniem nie objął elementów fizykochemicznych, w tym związków azotu i fosforu, o których mowa w rozporządzeniu monitoringowym.

Główny specjalista Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska GIOŚ wyjaśniła, że zgodnie z Aneks nr 4 do Programu badaniem objęto wyłącznie wybrane wskaźniki stanu chemicznego JCWP, zaś monitoring związków azotu i fosforu przeprowadzono ramach monitoringu diagnostycznego w latach 2016 – 2017 i 2019 – 2020, co odpowiadało zapisom rozporządzenia monitoringowego.

- 2) Dla JCWP RW20002122999 San – Wrzawy nie zaplanował i nie przeprowadził na potrzeby monitoringu WWA, badań antracenu do czego obowiązywały zapisy Aneksu nr 4 do Programu.

Główny specjalista Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska GIOŚ wyjaśniła, że „omyłkowo” nie zaplanowano badań wskaźnika antracenu ale nie miało to „istotnego znaczenia w odniesieniu do planowanego przez GIOŚ opracowania mającego na celu określenie tła geochemicznego obszarów emisji i dróg transportu zanieczyszczenia WWA w wodach powierzchniowych”, ponieważ badania antracenu przeprowadzono w 2017 r.

(akta kontroli tom III str. 531-593)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działania kontrolowanej jednostki w zakresie monitoringu wód zagrożonych niespełnieniem określonych dla nich celów środowiskowych w 2018 r.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujący wniosek:

Wnioski

1. Uwzględnianie w procesie planowania i prowadzenie kontroli realizacji przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta, obowiązków wynikających z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, w zakresie dotyczącym gospodarowania nieczystościami ciekłymi na terenie gminy, zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 1a uioś.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie

¹²⁵ RW20001222252 Ośława do Rzepedki; RW2000142184599 Jasiółka od Panny do Chlebianki; RW20002122999 San od Rudni do ujścia i 20001922899 Tanew od Łady do ujścia.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, 20 grudnia 2023 r.

Kontrolerzy
Cezary Paciura
główny specjalista kontroli
państwowej

/-/

Sabina Tratkiewicz
główny specjalista kontroli
państwowej

/-/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
Dyrektor
Wiesław Motyka
/-/